

Suriye İç Savaşı Perspektifinde Geçmişten Günümüze Suriye-Rusya İlişkileri

Burak SARIKAYA
Gazi Üniversitesi İİBF
Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğrencisi
TASAM Stajyeri

Giriş

Suriye hiç kuşkusuz içinde bulunduğu Ortadoğu coğrafyası ve Akdeniz'e açılan bir liman olması sebebiyle geçmişten günümüze büyük devletlerin ilgisine konu olmuştur. Suriye, Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı kontrolüne girmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra itilaf devletlerinin Sykes-Picot Anlaşması'nı imzalamaları neticesinde Ortadoğu paylaşılmış ve Suriye Fransız işgal alanına dönüştürülmüştür. 1920 tarihinde ise Suriye ve Lübnan'da Fransız manda yönetimi kurulmuş; Şam Devleti, Halep Devleti, Nusayri merkezli Alavi Devleti, Dürzi merkezli Cebel-i Duruz Emirliği, Lübnan Devleti ve sonradan Türkiye'ye katılacak olan Hatay Cumhuriyeti olmak üzere altı yapıyı yönetim oluşmuştur. 1943 seçimlerinde manda yönetimine karşı olan Şükrü el Kuvvetli, Suriye'nin ilk cumhurbaşkanı olmuştur. Fransa, II. Dünya Savaşı sonrasında Suriye'den geri çekilmiş ve bu devlet, 1946'da BM'ye katılarak Suriye Cumhuriyeti adını almıştır.

Soğuk Savaş Dönemi'nin başlaması ile birlikte Suriye, Rusya ve ABD gibi büyük devletlerin ulusal çıkarlarına konu olmuştur. Büyük devletlerin, çıkarları söz konusu olduğunda coğrafi olarak kendilerine uzak bölgelere müdahil oldukları görülmektedir. Bu bağlamda Suriye'nin de içinde bulunduğu coğrafya ABD ve bilhassa üzerinde duracağımız Rusya'nın uluslararası projelerinde önemli bir yer tutmuştur.

Bu projelerden biri olarak kabul edeceğimiz, ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi, terörizme yol açan nedenlerin söz konusu coğrafyada demokratikleşme ile ortadan kaldırılmasını ve dünyanın en zengin enerji kaynaklarını barındıran bu bölgede enerji arzının güvenliğinin sağlanmasını hedeflemektedir. ABD, Soğuk Savaş Dönemi'nde de olduğu gibi Washington'un kendine yakın rejimlere destek vererek ve kendi siyasal ekonomik modelini benimseyen ülkeleri teşvik ederek Soğuk Savaş sonrası doğan güç boşluğunu "güvenlik bölgeleri" yaratarak doldurma çabasıdır.¹

BOP, ABD'nin Soğuk Savaş Dönemi Ortadoğu politikalarının Soğuk Savaş Sonrası konjonktüre uyarlanmış ve genişletilmiş bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. BOP, coğrafyası itibariyle Rusya Federasyonu'nun tarihsel "arka bahçesi" olan Orta Asya ve Kafkasları hedef alsada Rusya,

¹ Ersegül Ünüvar Kara, "BOP ve Rusya Federasyonu", BOP; Yeni Oluşumlar ve Değişen Dengeler, Tasam Yayınları, 2006, s.221

BOP'a karşı net bir tavır almayıp BOP ile olan ilişkilerini bölgedeki stratejik çıkarları bağlamında değerlendirmektedir.²

Rusya, SSCB'nin dağılmasından sonra Yeltsin döneminde "reformcu batıcı" liberallerin de etkisiyle Batı ile yakınlaşan ve Rusya'nın geleceğinin Avrupa'da yattığını gören politikalar izlemiştir. Bu politikaların izlenmesinde Rusya'nın içinde bulunduğu mali krizler ve pek çok alanda Avrupa ve ABD'ye olan ekonomik bağımlılık sebep olarak gösterilebilir. Fakat Putin'in iktidara gelmesiyle geçiş döneminin sancuları nispeten atlatılmış ve enerji unsurunun dış politikada aktif bir şekilde kullanılmasıyla da borç alan bir ülke konumundan, borç veren bir ülke konumuna geçmiştir.

Uluslararası sistemde her aktör tehdit algılamaları doğrultusunda üç halkalı bir güvenlik sistemi kurmaktadır. En temek halkada aktörün bekasına ilişkin tehdit algılamaları yer alırken, bunu çevreleyen halkada aktörün "yakın çevresi" yer almaktadır. Rusya'nın da "yakın çevresi" BDT sahasıdır. Fakat Rusya son yıllarda sadece yakın çevresi değil SSCB döneminde de olduğu gibi Ortadoğu'da da etkin bir şekilde söz sahibi olmak arzusundadır. Rusya'nın İran ile nükleer faaliyetleri konusunda ortaklık öneren diyalogları kuran tek ülke olması, Hamas'ı resmi olarak tanıması Ortadoğu'da ABD'ye karşı alternatif bir güç oluşturma çabasını göstermektedir.³

Makalemde Rusya'nın Ortadoğu'da Sovyetler Birliği döneminden bu yana ABD'ye karşı nüfuzunu nasıl koruduğunu ve bunu bölgede stratejik önemini sürekli olarak koruyan ve bugün iç savaşın öznesi durumundaki tarihsel müttefiki Suriye ile olan ilişkileri üzerinden nasıl gerçekleştirdiğini tarihsel arka planları ile aktarmaya gayret ettim.

1.Suriye Rusya İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı

1.1.Soğuk Savaş Dönemi'nde SSCB-Suriye İlişkileri

II. Dünya Savaşı sonrası Ortadoğu'da İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinin etkisiyle de oluşan sınırlar; jeopolitik, jeoekonomik ve jeokültürel uyuşmazlıklar meydana getirmiş ve sert iki kutuplu sistem içerisinde rekabet sahası haline gelmişlerdir. Bu uyuşmazlık ve çatışmalarının temelini şüphesiz bölgede bir İsrail devletinin kurularak Avrupa içindeki Anti-Semitizm'in bölgeye taşınması oluşturmuştur. Sovyetler ve ABD gibi iki süper gücün etki alanına giren bölgede son derece birbiriyle çelişik yapılar ortaya çıkmıştır. Nasır ve BAAS türü Sosyalist-Milliyetçi ekoller Anti-İsrail

² a.g.e., s.221

³ Bkz. a.g.e.

yaklaşımını sergilerken, ABD bu yapıları geleneksel Arap rejimlerine dönüştürme çabasına girişmiştir.⁴

Soğuk Savaş Döneminde Suriye ile SSCB arasındaki ilişkiler daha çok ideoloji ekseninde gelişmiştir. Suriye 1946 yılında bağımsızlığına kavuştuktan sonra ilk kez SSCB ile yaptığı bir gizli anlaşma ile temas kurmuş ve iki ülke Ortadoğu'da yaşanan her gelişme neticesinde kader birliği yapmak zorunda kalmıştır. Bölgede bir İsrail devletinin kurulması ve ABD'nin bu devleti sürekli olarak desteklemesi Suriye'nin tepkisini çekmiş ve 1954'te BAAS'ın iktidara gelmesiyle de SSCB ile ideolojik zeminde doğal bir müttefiklik durumu doğmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonunda Suriye Fransa'dan ykasını tamamen kurtararak bağımsızlığına kavuşmakla birlikte, uzun müddet içeride siyasi istikrara kavuşamamıştır. 1945-1949 yılları arasında nispeten sakin geçen Suriye'nin siyasi hayatı, 1949'dan itibaren tam bir karışıklık ve düzensizlik içine girmiştir. 1949-1953 yılları arasında Suriye'de üç defa hükümet darbesi gerçekleşmiş, 21 kabine değişikliği olmuş ve iki defa askeri diktatörlük kurulmuştur. 25 Şubat 1954'te Çiçekli hükümetinin askeri bir darbe ile iktidardan düşürülmesinden sonra Suriye'nin siyasi hayatında BAAS partisinin birinci plana çıktığını ve BAAS Partisi ile birlikte SSCB'nin Suriye açısından önemli bir ülke haline gelmiştir. görüyoruz.⁵

Sovyetlerin bölgeye yakın ilgisi, 1949 Arap-İsrail Savaşları ve önemli bir enerji kaynağı olan petrolün varlığından kaynaklanmaktadır. 1955 yılına gelindiğinde, Mısır lideri Cemal Abdunası'ın silah alımı için SSCB'ye yönelmesi ile birlikte, ABD'nin Ortadoğu politikası, Sovyetler ile çatışmakta ve Sovyetlerin nüfuzunu bölgede kırma ve Arap ülkeleri ile ılımlı ilişkileri sürdürme düzlemine oturmuştur.⁶

Sovyetler bölgede ABD ile mücadeleyi Güney Yemen, Mısır ve bilhassa Suriye üzerinden yürütmüştür. 20 Ekim 1955'te Mısır ve Suriye hükümetleri "Karşılıklı Savunma Paktı" imzalamışlardır. Buna karşılık İsrail de hemen ABD ile "Güvenlik Paktı" imzalamışlardır.⁷

Bu dönemlerde Mısır, SSCB ile yakınlaşırken onu teskin etmeye çalışan İngiltere, Nil Nehri üzerinde Aswan'da büyük bir baraj yapımı için Mısır'a söz verse de bir takım çıkarlarından kaynaklanan endişelerinden ötürü vazgeçmiş ve bunun üzerine Nasır, Süveyş Kanalı'nı millileştirme yoluna gitmiştir. Bu gelişmeleri takiben İsrail'in Sina Yarımadası'na saldırmasını fırsat bilen İngiltere ve Fransa kanalın işgalini planlamıştır. Sovyetler İngiltere'ye nota yollayarak durumu protesto

⁴ Muharrem Varol, "Tarihsel Perspektifte Ortadoğu'da ABD Politikaları", BOP; Yeni Oluşan ve Değişen Dengeler, Tasam Yayınları, 2006, s.105

⁵ Bilal Karabulut, "Karadeniz'den Ortadoğu'ya Uzanan Bir Dış Politika : Geçmişten Günümüze Suriye-Rusya İlişkileri", Karadeniz Araştırmaları, Sayı :15, Güz 2007, s.68-69

⁶ Muharrem Varol, "Tarihsel Perspektifte Ortadoğu'da ABD Politikaları", BOP; Yeni Oluşan ve Değişen Dengeler, Tasam Yayınları, 2006, s.106

⁷ a.g.e., s.106

ederken, ABD'ye ortaklık teklif etmiştir. Buna karşılık Arapların ilk tepkisini dile getiren Suriye'nin SSCB elçisi ise "SSCB'ye Arap Devletlerinin ABD himayesini hoş karşılamayacaklarını" bildirmiştir.⁸

1957 yılında ABD Kongresi, Kruşçev'in politikalarına karşı Ortadoğu'da meydana gelebilecek bir komünist tehlikeye karşın bölge ülkelerine yardım temin edebilmek amacıyla Başkana yetki veren Eisenhower Doktrini'ni uygulamaya koymuştur. Eisenhower 5 Ocak 1957'de Kongreye gönderdiği mektupta yetkinin şu hususları kapsamasını istiyordu:

"1.Bağımsızlığı korumak için ekonomik kalkınma çabası içine giren Ortadoğu ülkelerine ekonomik yardım yapmak.

2.Bunlardan isteyen ülkelere askeri yardım yapmak.

3.Bu ülkelerin istemeleri şartı ile "milletlerarası komünizmin kontrolü altında bulunan bir ülkeden gelecek açık silahlı saldırılar karşısında" Amerikan Silahlı Kuvvetleri'nin kullanılması."⁹

Nitekim 1957 yılı başından itibaren Suriye gittikçe sola kaymaya başlamış ve bu ülkede komünistlerin tesiri artmaya başlamıştır. Bu gelişmenin liderliğini Suriye kabinesinin kuvvetli adamlarından ve komünist sempatisi ile tanınan Halit El-Azm yapmakta idi. Halit El-Azm 1956 Temmuz'unda Savunma Bakanı olarak bir heyetle Moskova'ya gitmiş ve orada Sovyetler ile bir takım antlaşmalar imzalamıştır. Bu anlaşmaların 6 Ağustos'ta açıklanması ile 1957 Suriye Buhranı patlak vermiştir. Zira bu antlaşmalara göre; Suriye'nin silahlandırılması bu yardımın içinde yer alıyor, Lazkiye'de yeni bir limanın yapılması ve karayolları, demiryolları, sulama gibi projelerin finansmanında kullanılması isteniyordu.¹⁰ Ardından 17 Ağustos'ta ılımlı genelkurmay başkanı General Nizamettin emekliye sevk edilmiş ve yerine Fransız Komünist Partisi üyesi Albay Afif-El Bızri getirilmiştir. Bu gelişmeler, Suriye'nin komşuları Türkiye, Irak ve Ürdün ile İsrail ve Lübnan'da Suriye'nin bir "Moskova Uydusu" haline geldiği inancını yaratıyordu. İsrail Başbakanı Ben Gurion, Eisenhower'e gönderdiği mesajda: "*Suriye'nin milletlerarası komünizmin bir üssü haline gelmesi, zamanımızda hür dünyanın karşısına çıkan en tehlikeli hadiselerden biridir.*" demekteydi. Zira Çarlık Rusya'sından bu yana ilk defa Sovyetler, bu anlaşma ile Ortadoğu ülkesine ayak basma imkânı elde etmiştir.¹¹

13 Nisan 1957 tarihinde Suriye'nin Ürdün'e saldırması münasebeti ile ABD, kongre kararının ihlal edildiğini ileri sürerek 6.Filo'yu yollayıp Ürdün'e yardım etmiştir. Bu süreçte Ürdün-Irak Arap Federasyonu kuruldu ve bu birleşme Mısır ile Suriye'nin Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurmalarında

⁸ a.g.e., s.106

⁹ Fahir Armaoğlu, "20.Yüzyıl Siyasi Tarihi", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987 Ankara, s.503

¹⁰ a.g.e., s.507

¹¹ Bilal Karabulut, 'Karadeniz'den Ortadoğu'ya Uzanan Bir Dış Politika : Geçmişten Günümüze Suriye-Rusya İlişkileri'', Karadeniz Araştırmaları, Sayı :15, Güz 2007, s.72

etkili oldu.(1958). Fakat bu gelişmeler sürerken Irak'ta Temmuz 1958'de General Kasım monarşiyi devirmiş ve İngiltere büyük bir yara almıştır. Böylece Bağdat Paktı dağılmış ve ileride CENTO'nun kurulmasının önü açılmıştır. Tüm bunlar yaşanırken diğer bir gelişme de 1961 yılının ortalarında İngiltere'nin Kuveyt'e bağımsızlığını vermesi olmuştur. Irak Kuveyt'te hak iddia etmiştir ve İngiltere ile aralar gerilmiştir.Nasır bu konuda Irak'a karşı Kuveyt'i destekleyen bir tutum sergilemiştir. Suriye ise tekrar bir yönetim değişikliği yaşamış ve iktidara gelen BAAS yönetimi Mısır ile kurulan ittifakın artık geçerli olamayacağını deklare etmiş böylece Birleşik Arap Cumhuriyeti dağılmıştır. Suriye'nin bu tutumunda Nasır'ın Suriye'yi Mısır'ın bir vilayeti gibi görmesi etkili olmuş denilebilir. Bölgede bu olaylar gerçekleşirken ABD ve Sovyetler pek etkin olamamışlardır.¹²

1954'te iktidara gelen BAAS yönetimi Sovyetler ile "Doğal Mütteliklik" durumunu doğurmuştur. 1956 Süveyş Bunalımı ve 1957'de Eisenhower Doktrin'ni ise SSCB'yi bölgeye daha da dâhil olmasına sebep olmuştur. Yine bu tarihlerde CENTO (*Central Treaty Organization*); Merkezi Antlaşma Teşkilatı kurularak Batı, Sovyetlere karşı güç boşluğunu doldurmaya çalışmıştır. 1963 ve 1970'lerde Suriye'de darbeler gerçekleşmiştir. Nihayetinde Hafız Esad 1971'de başa geçmiş ve SSCB ile mütteliklik durumu artarak devam etmiştir. Bu tarihler artık Suriye'nin Sovyetlerin stratejik çıkar sahasına dönüştüğü zamanlar olmuştur.

Hafız Esad'ın iktidara gelmesinden sonra Mısır devlet başkanı Nasır'ın ölmesi, Suriye SSCB ilişkilerinin seyrini değiştiren bir gelişme olmuştur. Nasır'ın vefatından sonra yerine Enver Sedat geçmiştir. Enver Sedat'ın SSCB'ye yaklaşımı Nasır'dan oldukça farklı idi. Enver Sedat 18 Temmuz 1972'de Sovyet askeri personelinin(15bin ile 20 bin arası) Mısır'ı terk etmelerini istemişti. Mısır'ın bu kararı Batılı ülkeleri oldukça şaşırttı. Enver Sedat'ın amacı İsrail üzerine siyasi baskı faktörünü önemli bir güç olan ABD ile yakınlaşarak kurmaktı. Bu gelişmeler Mısır'ı Sovyetlerden uzaklaştırırken Sovyetlerin Suriye'yi daha çok desteklemesi sonucunu doğuruyordu. Bu durumu iyi analiz eden Esad Temmuz 1972'de Moskova'ya giderek 700 Milyon dolarlık ekonomik ve askeri yardım temin etmiştir. 1973 Arap-İsrail Savaşı'ndan sonra Mısır'ın Sovyetler Birliği ile ilişkisini kesip Batı Bloku'na yakınlaşması üzerine Sovyet-Suriye ilişkileri daha stratejik bir hal almıştır. 1976'da Mısır'ın SSCB ile 1971 yılında yapmış olduğu Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'nı feshetmesi SSCB'nin Ortadoğu'da tamamen Suriye'ye angaje olmasını beraberinde getirmiştir.¹³

Camp David Anlaşması'ndan sonra ise 8 Ekim 1980'de imzalanan SSCB-Dostluk ve İşbirliği Anlaşması'nın 5.maddesine göre, taraflardan herhangi birinin barış ve güvenliğinin tehdit edilmesi halinde, bu tehdidin bertaraf edilmesi ve barışın yeniden sağlanması amacıyla işbirliği yaparak taraflar, birbirleriyle derhal temasa geçecekler idi. Ayrıca aynı anlaşmanın gizli bir protokolüne göre,

¹² Detaylı bilgi için bkz. Muharrem Varol, "Tarihsel Perspektifte Ortadoğu'da ABD Politikaları", BOP; Yeni Oluşan ve Değişen Dengeler, Tasam Yayınları, 2006,

¹³ Bilal Karabulut, 'Karadeniz'den Ortadoğu'ya Uzanan Bir Dış Politika : Geçmişten Günümüze Suriye-Rusya İlişkileri'', Karadeniz Araştırmaları, Sayı :15, Güz 2007, s.74

SSCB olası bir İsrail saldırısında tüm gücüyle yardım etme konusunda Suriye'ye garanti veriyordu. Tüm bunların ışığında Bilal Karabulut'un da söylediği gibi Soğuk Savaş Döneminde Suriye; "SSCB'nin Ortadoğu'daki Gölgesi" haline gelmiştir.¹⁴

Hafız Esad'ın 1985'de Sovyetlere yaptığı kısa ziyaret, ilişkilerde bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Bu ziyaret sırasında Gorbaçov; "Suriye'nin Irak ve Filistinlilere karşı düşmanca tutumundan vazgeçmesi gerektiğini zira SSCB'nin Ortadoğu'daki tek müttefikinin Suriye olmadığını" ifade etmiştir. Bu görüşmelerden sonra Sovyetler, Suriye'deki askeri uzmanlarını hızla çekmeye başlamıştır. Şüphesiz ki bu durum Gorbaçov'un Glasnost ve Perestroyka politikaları çerçevesinde artık Ortadoğu'da askeri harcamaları kısıması anlamına da geliyordu. Afganistan'daki hatalara düşmek istemeyen SSCB artık ülke içinde bir takım anlayış değişikliklerine gitmiş ve ABD ile küresel rekabetin ülke ekonomisine verdiği zararı görmüştür. Bu süreçle birlikte SSCB, Ortadoğu politikalarını yeniden ele alacaktır.¹⁵ Fakat Suriye, Rusya'nın Akdeniz'deki tek üssü olan Tartus limanı nedeniyle bu ülke için stratejik önemini daima koruyacaktır. Ne var ki 1987 yılında SSCB, elindeki bütün imkanlarla Suriye'yi desteklemeye devam edeceğinin ifade de etmiştir.

a. Hafız Esad Dönemi Dış Politika Anlayışı

Hafız Esad, pragmatizme dayalı rasyonel bir dış siyaset anlayışıyla Suriye'yi önemli bölgesel bir güç haline getirdi. Esad, başkanlık monarşisi sayesinde dış politika yapımında geniş yetkilere sahipti. Esad'ın politikalarının ahlaki değerlerden çok güce dayandığı aşikârdır. Kimi zaman PKK gibi terör örgütlerini Türkiye'ye karşı kullanmış bazen ise onlarla mücadele etmiştir. Esad'ın dış politikası onun sahip olduğu realist lider özelliğine ek olarak üç temel unsur üzerinde yürütülüyordu: Güçlü bir Suriye ordusu, ideoloji (Büyük Suriye ideali) ve pragmatik bir diplomasi anlayışı idi.

Esad'ın silahlanmaya verdiği önemin temel nedeni, İsrail ile askeri güç dengesini sağlamaktı. Bununla birlikte Esad'ın Arap dünyasının liderliğine oynayabilmesi için de bölgede, askeri gücünü göstermesi gerekiyordu. Suriye ordusunu 1982'de Lübnan'da başlayan ve 23 yıl süren işgali, ideolojik ve güvenlik nedenleriyle askeri güç kullanımının iyi bir örnek teşkil etmektedir. Esad, dış politikaya yönelik silahlanma stratejisini "Büyük Suriye" ideali ve pragmatik diplomasi anlayışıyla desteklemektedir.

Esad'ın dış politikadaki pragmatizmi çerçevesinde, zaman zaman Arap dünyasıyla bağları koparmamak için Pan-Arabizmi de kullandığını gözden kaçırmamak gerekir. Hafız Esad'ın güçlü bir

¹⁴ a.g.e., s.75

¹⁵Detaylı bilgi için bkz. Bilal Karabulut, "Karadeniz'den Ortadoğu'ya Uzanan Bir Dış Politika : Geçmişten Günümüze Suriye-Rusya İlişkileri", Karadeniz Araştırmaları, Sayı :15, Güz 2007

ordu, ideoloji ve pragmatik diplomasi anlayışı üzerine inşa ettiği dış politika anlayışının en önemli araçlarından birinin de yakın çevresinde düşman olarak gördüğü ülkelere karşı terör örgütleri kullanma stratejisi olduğunu belirtmek gerekiyor. Lübnan'daki işgalin başlamasından sonra Suriye, Lübnan'ı (özellikle Beka bölgesini) terör örgütlerinin önemli bir barınma yeri haline getirmiştir.¹⁶

b. SSCB-Suriye Arasındaki Müttefiklik Yaklaşımları

Sovyetler Kruşçev döneminde dış politikada yumuşama dönemine girmiş Cenevre Baharı süreciyle bu durum ivme kazanmıştır. Eisenhower Doktrini, ABD'ye Ortadoğu'da bir takım misyonlar üstlenme görevi vermiş ve Küba Füze Krizi ile birlikte dünya Soğuk Savaşın iki büyük aktörünün karşılıklı sıcak gerilimine şahit olmuştur. Brejnev döneminde Brejnev Doktrini çerçevesinde sert bir dış politika takip eden SSCB, Ortadoğu'da daha aktif politikalara girişmiştir.

ABD Spykman'ın geliştirdiği "Çevreleme Politikaları" ile Sovyetleri Ortadoğu'da kuşatmaya çalışmakta idi. Mısır'ın bilhassa Enver Sedat ile birlikte Batı ile yakınlaşması ve İsrail ile ilişkilerini düzeltmesi ABD açısından birer kazanımdı. Sovyetler çevrelendiğini düşündüğünden bu çemberi güneyden Suriye vasıtasıyla kırmak istiyordu ve burası onun açısından petrol gibi enerji kaynaklarından ziyade ABD'nin bölgedeki hegomon yapısını kırmak için stratejik öneme haizdi. Suriye açısından bakıldığında İsrail-ABD ortaklığı ve rejimin anti-emperyalizm çerçevesinde Sosyalist Arap Milliyetçiliğini içinde barındırması onu SSCB ile kader birlikteliğine itmiştir.

Rusya, Soğuk Savaş Döneminde Orta Doğu'da Arap-İsrail çatışmasında taraf olan Arap ülkelerini devamlı desteklemiştir. Özellikle, 1978 Camp David ve 1979 Mısır-İsrail Barış antlaşmalarına kadar, Sovyet Rusya Mısır'ı her açıdan desteklemiştir. Mısır'ın 1978'den itibaren yüzünü Batı'ya dönüp, ilişkilerini ABD ile kuvvetlendirmesi sonucu, Rusya ile ikili ilişkilerini en üst düzeyde sürdüren ve kendisine askeri üs imkânı sağlayan Arap ülkeleri arasında Suriye önemli yer tutmaya devam etmiştir.

Hafız Esad ilk yurt dışı ziyaretini Moskova'ya gerçekleştirerek SSCB ile ilişkilere verdiği önemi göstermiştir. Hafız Esad yönetime geldiğinde önemli bürokratik görevlere kendisi gibi asker kökenli kişileri atamış,askeri mantığın ağırlık kazandığı bir kurumsal yapıyı ortaya çıkarmıştır. Sovyet modeli bir askeri ve ekonomik yapılanması olan Suriye'nin SSCB'den aldığı istihbarat desteğini içeride muhalefete karşı kullanması, yönetimin ideolojik taban olarak SSCB ile örtüşmesi yakın ilişkileri devam ettirmesinin nedenleri olarak sıralanabilir.Hafız Esad döneminde Suriye SSCB ilişkilerini

¹⁶ Yasin Athloğlu, *Suriye Dış Politikasında Güç ve Güvenlik İlişkisi*, s.106-107

etkileyen bir diğer gelişme Mısır'da Nasır'ın ölümünden sonra Enver Sedat'ın başa geçmesi olmuştur. Sedat'ın izlediği ABD yanlısı dış politikayı iyi gözlemleyen Hafız Esed SSCB ile ilişkileri ileri düzeye taşıyacak yeni askeri anlaşmalar imzalamıştır.¹⁷

1.2.Soğuk Savaş Sonrası Rusya-Suriye İlişkileri

SSCB'nin yıkılması ile birlikte Suriye pragmatik dış politika anlayışı çerçevesinde 1991'deki Birinci Körfez Savaşı'nda Amerika'nın başını çektiği ittifaka katılarak Irak'a saldırmıştır. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Suriye'nin silah temini sıkıntısı başlamıştır. Rusya ise Yeltsin dönemi boyunca iç politikada ülkeye ekonomik ve siyasi yük getirecek dış politika yükümlülükleri altına girmemeye özen göstermiştir.1990'larda Rusya Ortadoğu politikasını, yakın çevre politikası çerçevesinde etkinliğini korumak ve Ortadoğu barış sürecinde konumunu muhafaza etmek üzerine kurmuştur. 1993'de Rus Dış Politikası "*yakın çevre*" doktriniyle eski Sovyet coğrafyasında daha aktif bir politika izlemeye başlamıştır.¹⁸

Rus Dışişleri Bakanı Kozirev ile birlikte Boris Yeltsin'in ilk dönemlerindeki Atlantikçi söyleme dayalı dış politika, 1994'e gelindiğinde "yakın çevre" sinde neo-emperyalist eğilimlerin ağırlık kazanmasıyla farklı bir boyut kazanmıştır. NATO'nun genişlemesi, Bosna Sorunu gibi konularda Batı ile ilişkilerin gerilmesinin bu döneme gelmesinin tesadüf olduğu beklenemez. Rusya'nın kendi tarihinin getirdiği Ortodoks Slav Dünyası'nın hamisi olma bilinci, onun Bosna sorununda Sırbistan'dan yana tavır almasında etkili olmuştur.

NATO'nun doğuya doğru genişlemesi ve Rusların, Batı'dan alacağı kredi desteği sözünün yerini tam anlamıyla bulmaması gibi sebepler, ülke içindeki muhafazakar ve Avrasyacı söylemi kuvvetlendirmiştir. Jirinovski gibi aydınların, sınırları eski SSCB'ye dayanan "Büyük Rusya" söylemleri ve Yeni Rus Askeri Doktrini ile Rusya'nın "yakın çevre"sinde daha etkili rol oynaması ve buranın kendisi için bir "hayat sahası" olduğu tezi güç kazanmıştır. Artık diplomaside sık-sık ABD ile 'stratejik ortaklık' hedefinden bahsedilen 'romantizm dönemi' kapanmış, en fazla 'realist işbirliği' amacının dile getirildiği yeni bir dönem başlamıştır.¹⁹ Afganistan'da ve Irak'taki ABD müdahalelerine sessiz kalan hatta destekleyen Rusya bu yeni dönemde Suriye konusunda taviz vermemektedir.

1999'da Putin'in başa gelmesiyle birlikte Rus dış politikasında aktif bir döneme girilmiştir. Putin, SSCB zamanında olduğu gibi bölgedeki rejimleri destekleyerek, onlara silah satarak, bazı ülkelerin

¹⁷ Amine YAZICI, "*Rusya'nın Suriye Politikası*", *Suriye Krizi'nde Bölgesel ve Küresel Aktörler, SDE Analiz*, Haziran 2012, s.41

¹⁹ a.g.e., s.42

¹⁹ Elnur Hasan Mihkail, "*Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası, IQ Kültür Sanat Yayıncılık*", 2007, s.73

SSCB zamanından kalan borçlarını silerek ve özellikle enerji alanında olmak üzere yeni iş birlikleri oluşturarak 21. Yüzyılda bölgedeki etkisini yeniden arttırmıştır.

En büyük destekçisi SSCB'yi kaybettikten sonra Suriye, İsrail'in silahlanması konusunda rekabet edemeyeceğini anlamış ve 1990'lardan itibaren biyolojik ve kimyasal silahlara sahip olmak için çaba harcamaya başlamıştır. Kimyasal ve biyolojik silahlar hem maliyet düşüklüğü hem de caydırıcılık açısından rasyonel tercihtir. Suriye'nin bu konudaki en büyük destekçisi ise her zaman olduğu gibi Rusya olmuştur.²⁰

11 Eylül Saldırıları ve ABD'nin Irak'ta başlayan işgali, Soğuk Savaş sonrası yeni bir döneme giren uluslararası sistemin daha da dinamik ve kaotik bir hale gelmesine neden oldu. Beşşar Esad, 2003 sonrası dönemde dış dinamiklerin ve dış politikadaki gelişmelerin baskısını üzerinde yoğun bir şekilde hissederek iktidarını sürekli bir kriz yönetimi şeklinde devam ettirdi. Bu çerçevede Suriyeli karar alıcıları da Suriye'nin dış politika çıkarlarını geliştirebilmek ve gücünü dengede tutmak için hissettikleri güvenlik sorunlarına uygun yeni güvenlik stratejileri geliştirdi. Bunlar; Güçlü aktörlerle çatışmalardan kaçınma , Pragmatik ve Esnek Diplomasi, Gücün dolaylı kullanımı: Hizbullah örneği , İttifak arayışları: İran ve Rusya vb.²¹

Suriye, 14 Şubat 2005 El-Hariri suikastı ile uluslararası sistemden büyük baskı görmüş ve bu baskılar doğrultusunda Lübnan'dan çekilerek bölgesel imtiyazını kaybetmiştir. Mısır ve Ürdün'ün aksine İsrail ile barış yapamamış ve Golan'ın işgali nedeniyle İsrail ile savaş durumunda olmuştur. Suriye, bazı Batılı ülkeler ile ilişkilerini geliştirse de Rusya ile olan dostluğuna daha büyük önem vermiştir.²²

2.Rusya'nın Suriye İç Savaşı'na Yönelik Yaklaşımları

İç savaşın başladığı Mart 2011'den bu yana geçen süre zarfında Suriye'de yüz binden fazla kişinin öldüğü BM Genel Sekreterinin 25 Temmuz 2013 tarihli açıklamasında yer almıştır. Fakat en acı tablo ise bu ölümlerin on bir binden fazlasının çocuk ölümleri olmasıdır. Ayrıca yaşanan insanlık dramının yanında, çatışmaların Suriye coğrafyasını aşarak Ortadoğu'yu çok taraflı ve çok cepheli bir savaşa sürüklemesi ihtimali de gözden uzak tutulmamalıdır.²³ İşbu oluşabilecek çok cepheli savaşın tarafları olacak küresel güçler hali hazırda Suriye'deki pozisyonlarını sürekli olarak güncellemektedirler. Rusya

²⁰ Bilal Karabulut, "Karadeniz'den Ortadoğu'ya Uzanan Bir Dış Politika : Geçmişten Günümüze Suriye-Rusya İlişkileri", *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı :15, Güz 2007, s.82

²¹ Yasin Atlıoğlu, *Suriye Dış Politikasında Güç ve Güvenlik İlişkisi*, s.110

²² Bülend Aydın ERTEKİN, "Neo-Rusya'nın Akdeniz Rüyası:Neo Rusya'nın Suriye Arap Baharı'ndaki Rolü", *Bilge Strateji*, Cilt 4, Sayı 7, Güz 2012, s.146

²³ Ali Kaba, "Suriye Krizi Bağlamında Rusya'nın Suriye'ye Bakışı", s.1

ve ABD gibi büyük devletlerin ulusal çıkarlarının coğrafi olarak kendilerine uzak bölgeleri de kapsadığı düşünülürse Suriye konusunda da iki ülkenin takınacağı tavır önem taşımaktadır. Bölgesel güçler bağlamında Rusya ve Çin ile birlikte İran'ın Suriye'deki Beşar Esad yönetimine destek verdikleri görülmektedir. Buna karşılık ABD ve Batılı güçler ise Esad'a karşı savaşan muhalif oluşumlara dolaylı olarak destek vermektedirler.

ABD'nin "Büyük Ortadoğu Projesi" kapsamında Ortadoğu'ya "demokrasi" getirmek için müdahaleci politikalarına Afganistan ve Irak'ta göz yuman Rusya bugün ise tarihsel müttefiki Suriye'yi bırakmak istememektedir. ABD'nin önceliğinin Asya-Pasifik bölgesine kaydığını gören Rusya, ABD'yi Suriye vasıtası ile engelleyebileceğini düşünmektedir. Zira çevreleme politikasının gerçekleşmesi ancak Spykman'ın Rimland teorisine göre kenar kuşak bölgeye hakim olunması ile gerçekleşebilmektedir.

Rusya'nın Suriye konusunda Birleşmiş Milletler nezdinde takip ettiği dış politika, Esad rejimini uyguladığı şiddet politikasını arttırma konusunda cesaretlendirmiştir. Uluslararası sistemde İran gibi izole edilmiş ve şer üçgeni ülkesi olarak tanımlanmış olan Suriye, İsrail tarafından da tehdit altında bulunmaktadır. Lübnan'da Hizbullah'a verdiği destek ve yardım ile bölgede İsrail'e karşı askeri bir denge oluşturmak iddiasında olan Suriye, son yıllarda İsrail ile doğrudan bir çatışmadan veya çatışmaları tırmandırmaktan da kaçınmıştır.²⁴

2007 yılının Eylül ayında İsrail tarafından bombalanan Suriye'nin ücra bir bölgesindeki tesisin nükleer reaktör olduğu iddiasını 2008 yılında soruşturmaya başlayan Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu, konuyla ilgili ilk kez bir yargıda bulunmuştur. İsrail'in iddialarına destek veren ABD hükümeti, Suriye yönetiminin gizli bir nükleer reaktör inşa etmeye çalıştığını ve Kuzey Kore'den yardım aldığını açıklamıştır. İddiaları reddeden Suriye hükümeti ise yalnızca ülkenin kuzey doğusunda Deir Alzur yakınlarında yer alan tesisin, henüz kullanılmayan inşa halinde bir askeri tesis olduğunu belirtmiştir. Suriye olayın ardından İsrail'e yalnızca diplomatik yollarla teki göstermiştir. Bu olay da Suriye'nin bu dönemlerde İsrail ile doğrudan çatışmadan kaçtığını göstermektedir.²⁵

21 Eylül 2011 tarihinde Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, Şam'a yönelik bir ambargoya karşı olduklarını ifade etmiş ve Rusya'nın, Libya senaryosunun Şam üzerinde tekrarlanmasını istemediğini belirtmiştir.²⁶

Yevgeniy Satanovski²⁷, Rusya'nın Sesi radyosuna verdiği demeçte Rusya'nın temel düşüncelerini açık bir şekilde ortaya koyarak, Suriye konusunda Batılı ülkeleri eleştirmiştir. Satanovski'ye göre;

²⁴ Bülend Aydın ERTEKİN, "Neo-Rusya'nın Akdeniz Rüyası:Neo Rusya'nın Suriye Arap Baharı'ndaki Rolü", Bilge Strateji, Cilt 4, Sayı 7, Güz 2012, s.147

²⁵ BBC, "Suriye'deki tesis muhtemelen nükleer reaktördü", 24 May 2011, Erişim Tarihi 2 Eylül 2015, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/05/110524_syria_nuclear.shtml

²⁶ Ali Kaba, "Suriye Krizi Bağlamında Rusya'nın Suriye'ye Bakışı", s.1

“Kofi Annan, çözülemeyecek problemi çözmeye çalıştı.Suriye’de iç savaş Arap Birliği’nin bazı üyelerinin desteği ile geliyor. Bu ülkeler Suriye’de iç savaşı organize ederek sponsorluk yapıyor, savaşçıları eğitiyorlar. Yüz milyonlarca dolar ve binlerce savaşçı sayesinde sürdürülen bu iç savaş bir arabulucu tarafından durdurulamaz. Rusya ve Çin gerçekten Kofi Annan’a yardım etmeye çalıştılar. Arabuluculuğun başarıyla sonuçlanması, çıkarlarımıza uygun gelirdi. Batılı ülkeler ise Kofi Annan’ı desteklediklerini iddia ederken gerçekte bu doğrultuda hiçbir şey yapmadılar...”²⁸ Satanovski’nin bu açıklamaları esas itibariyle Rusya’nın Suriye politikasının gayri resmi olarak seslendirilmesidir. Rusya uluslararası konjonktüre uygun olarak verdiği siyasi demeçler ile kendisini çözüm üreten ülke konumunda göstermeye çalışmaktadır.

Kofi Annan’ın Birleşmiş Milletler (BM) ve Arap Birliği Suriye Özel Elçisi görevinden istifa kararını, Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Gennadiy Gatilov ise konu ile ilgili yaptığı açıklamada, BM Özel Elçisi’nin istifasının Suriye’nin geleceği açısından birçok soruları ortaya koyduğunu, Kofi Annan’ın istifasının Suriye’de silahlı mücadele gerçekleştiren muhalif grupların ellerini çözme tehlikesinin ortaya çıktığını düşündüğünü belirtmiştir.²⁹

Kapitalist dünyanın bir parçası olarak uluslararası siyasette etkin olmak isteyen Rusya, Putin’in 2007’de 43. Münih Güvenlik Konferansı’nda dile getirdiği Yeni Dünya Düzeni’nin tek kutuplu olmasının kabul edilemez olduğunu belirttiği deklarasyonunu ile uygulayacağı reel politika konseptini Suriye üzerinden gerçekleştirmek istemektedir. Rusya Suriye’ye dışarıdan müdahaleye tamamen karşı çıkmakta ve Esad’ın görevden ayrılması konusunda dış güçlerin karar veremeyeceğini savunmaktadır. Sorunu bölgesel bir kriz düzeyinden ayırmış ve ülkelerin egemenlik haklarının zarar görmemesi ilkesiyle uluslararası düzenin nasıl olması gerektiğine yönelik bir söylem geliştirmiştir. Rusya her ne kadar Esad’ı sonuna kadar destekleyeceğini gösterse de Suriye’de diğer gruplarla da görüşüğü bilinmektedir. Esad sonrası dönem için ilişkilerinin devamlılığını sağlayıp Akdeniz’deki stratejik çıkarlarının varlığını devam ettirecek farklı bir hükümet Rusya için son seçenek de olsa düşünülmektedir.

3. Rusya'nın Suriye İle Olan İlişkilerinin Öncelik Boyutları

²⁷ Yevgeniy Satanovski :Rusya Ortadoğu Enstitüsü Başkanı

²⁸ Bülend Aydın ERTEKİN, "Neo-Rusya'nın Akdeniz Rüyası:Neo Rusya'nın Suriye Arap Baharı'ndaki Rolü", Bilge Strateji, Cilt 4, Sayı 7, Güz 2012, s.151

²⁹ Rusya'nın Sesi, "Rusya ve Türkiye Annan'ın İstifasını Yorumladı", 3 Ağustos 2012, Erişim Tarihi 2 Eylül 2015, http://tr.sputniknews.com/turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Vladimir-Putin-ve-Turkiye-Annanin-istifasini-yorumladi/

Jeopolitik anlamda, Rusya asıl mücadeleyi Suriye'nin istikrarının sürmesi anlamında vermektedir. Kuzey Kafkaslardaki sorunlarını şimdilik çözmüş gibi görünse de, Kırgızistan İç Savaşı, Gül Devrimi ve Turuncu Devrim gibi BDT sahasındaki olaylar Rusların "Yakın Çevresi"nde etkinlik alanlarına darbe vurmuştur. Suriye'de olası bir hükümet değişikliği neticesinde radikal İslami grupların güçlenmesini istemeyen Rusya, kendi içinde ve yakın çevresi olarak gördüğü BDT sahasında olası İslami bir genişlemeden kaygı duymaktadır.

Ekonomik olarak bakıldığında, ciddi anlamda ilişkilerini kurduğu kurduğu Hafız Esad döneminden bu yana Rusya'ya bağımlı olan Suriye son dönemlerde de Rusya ile önemli ekonomik anlaşmalar imzalamıştır. 2010 yılında Rusya Devlet Başkanı Medvedev'in Şam ziyaretinde iki ülke arasında havacılık, iletişim, turizm, teknoloji, enerji ve çevre alanlarında ekonomik işbirliği, yapılan anlaşmalar ile geliştirilmiştir. Enerji cephesinde Rus Stroytransgaz şirketi Sovyet Dönemi'nden bu yana en iddialı enerji projelerinden biri olan ve Suriye elektrik endüstrisindeki gaz ihtiyacının yaklaşık yarısını karşılama kapasitesine sahip bir gaz işleme tesisinin inşaatına Kasım 2009'da Humus yakınlarında başladı.³⁰

Askeri anlamda Suriye, Rusya'nın Akdeniz'deki tek üssü olan Tartus limanı nedeniyle bu ülke için stratejik öneme sahiptir. Tartus üssü esasen Rusya'nın Karadeniz Filosu'na bağlı bir üssüdür. Burada birisi halen çalışır durumda üç adet yüzer dok bulunmaktadır. Bunlara ilaveten üste yine yüzer bir tamir-bakım atölyesi, depolama tesisleri, Rus personel için barakalar ve diğer unsurlar da vardır. Suriye'nin Lazkiye'den sonra ikinci büyük ve önemli limanı olan Tartus'taki üs, Suriye hükümeti ile 2005 yılında yenilenen bir anlaşmayla daha uzun süre Rusya'nın elinde kalacak. Esasen bu anlaşma Sovyetler Birliği ile Suriye arasında 1971'de imzalanan anlaşmanın yeni gerçeklere göre yeniden kabul edilen versiyonu olarak görülebilir.³¹ Tartus Limanı Suriye'yi, Rusya'nın Ortadoğu'ya açılan kapısı durumuna getirmektedir. 2017 yılında kiralama sözleşmesi bitecek olan Ukrayna'nın Sivastopol limanına alternatif olarak Tartus'u gören Rusya, bu limanı ticaret limanı haline getirmeyi de amaçlamaktadır. Silah ticaretinde ise 2006-2010 yılları arasındaki dönemde Rusya, Suriye'nin silah ithalatının %48'ini karşılamaktadır. Bu anlamda Suriye Rusya'nın silah ticaretini yaptığı en önemli silah partnerlerindedir.³²

Rusya son dönemlerde Suriye'nin silah borçlarını affetmekle kalmamış, Rosboronexport Kanalı'yla da hâlâ savunma silahı sevkiyatı yapmaya devam etmektedir. Çok yakın bir tarihte Lazkiye'ye inen 2 adet Antonov 124 ve bir adet yolcu uçağı bunun açık kanıtı olarak görülebilir. Ayrıca modüler konut inşaatına giriştiği konusunda bilgiler gelmektedir. Üstelik malzemeleri Bulgar ve Yunan hava

³⁰ Ali Kaba, "Suriye Krizi Bağlamında Rusya'nın Suriye'ye Bakışı", s. 5

³¹ Zaman, "Tartus Üssü Ve Önemi", 21 Haziran 2012, Erişim Tarihi 10 Eylül 2015, http://www.zaman.com.tr/yazarlar/fikret-ertan/tartus-ussu-ve-onemi_1306864.html

³² Ali Kaba, "Suriye Krizi Bağlamında Rusya'nın Suriye'ye Bakışı", s. 5

sahalarını kullanamadan sevk ediyor olması, hangi hava sahalarını kullandığı sorularını da akıllara getirmektedir.³³

Suriye Rusya'nın tarihsel olarak Ortodoks-Slav hamiliği misyonunu tatbik ettiği önemli devletlerdendir. Suriye'deki 2 milyon civarında Hıristiyan'ın büyük bir çoğunluğu Ortodoks mezhebine dahildir ve Moskova Ortodoks Kilisesi ile sıkı bağları vardır. Rus Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, 50 bin civarında Hıristiyan Suriyelinin, bu ülkedeki isyancıların şiddetine karşı korunmak amacıyla Rus uyruğuna geçmek istediklerini ifade etmiştir. 25 Kasım 2013 tarihinde Putin ile Papa'nın Suriye'deki Hıristiyanların durumunu görüşmeleri de Rusya'nın bu ülkedeki Hıristiyanların durumunu Suriye politikalarında öneme aldığını göstermektedir.³⁴

Sonuç Yerine

Ortadoğu, enerji kaynaklarının varlığından haberdar olduğu tarihten bu yana küresel güçlerin mücadele sahası olmuştur. Suriye'nin bölgedeki önemi Akdeniz'e açılan bir kapı olması sebebiyle her zaman farklı olmuştur. Suriye konusu Ruslar için geçmişten günümüze farklı dönemlerde farklı yaklaşımları barındırsa da önemini her zaman korumuştur. Fransa'nın buradan çekildiği 1946 yılından bu yana Suriye sürekli istikrarsızlık ortamına sürüklenmiştir. İsrail'in kurulması ile Avrupa'daki Anti-Semitizm bu topraklara taşınmış ve bölgedeki diğer Arap devletleri gibi Suriye de dış politikasını İsrail'le olan pozisyonuna göre şekillendirmiştir. BAAS ile birlikte SSCB'ye dayanan dış politika anlayışı Soğuk Savaş'ın son bulmasıyla Baba Esad'tan kalan pragmatik diplomasi anlayışı çerçevesinde ABD'yi bölgedeki operasyonlarda desteklemiş fakat Lübnan Krizi başta olmak üzere çeşitli gelişmeler Suriye'yi bir kez daha Rusya ile ortaklığa itmiştir.

2001'de Afganistan'da ABD'ye destek veren Rusya artık aynı hataya Suriye konusunda düşmek niyetinde değildir. Putin ile birlikte dış politikada daha aktif rol olan Ruslar Yeni Dünya Düzeninde yer almak adına G8 gibi küresel ekonomik sistemlere dahil olmuş, NATO ile yakın ilişkiler geliştirerek "yakın çevre"sinde de bir benzeri "renkli devrimler" yaşamak istememektedir. Suriye'den hareketle Ortadoğu'da oluşabilecek istikrarsızlık zemininin Orta Asya'ya kadar uzanıp kendi içindeki çeşitli radikal İslami grupları ve ayrılıkçı eğilimleri harekete geçirmesinden endişe duyan Rusya, Esad yönetimini sonuna uzun süre destekleyecektir.

2005 yılından bu yana Kremlin, "turuncu virüs"e karşı stratejiler içeren politikaları hem Rusya için hem de Sovyet sonrası devletlerde takip etmektedir. Batılı güçlerin uluslararası alanı düzenledikleri ve

³³ Sema KALAYCIOĞLU, " Rusya'dan Suriye'ye Koşulsuz Desteğin Anatomisi", 09.09.2015, Erişim Tarihi 10 Eylül 2015, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/19572/rusyadan_suriyeye_kosulsuz_destegin_anatomisi

³⁴ Ali Kaba, "Suriye Krizi Bağlamında Rusya'nın Suriye'ye Bakışı", s.8

bu çerçevede Suriye'ye müdahale edildiği düşüncesini Rusya, 17-18 Şubat 2012 tarihlerinde gerçekleştirilen Valdai toplantılarında Dışişleri Bakan Yardımcısı Mikhail Bogdanov vasıtasıyla dile getirmiştir. Bu toplantıda Bakan Yardımcısı *"biz bölgede yaşıyoruz, bölge dışından değiliz ve kendimiz çözüm bulmalıyız"* diyerek Batı'ya Suriye sorununa karışmaması uyarısında bulunmuş ve sorunu bölgesel girişimlerle çözüme isteğini ortaya koymuştur.³⁵

Rusya, Suriye'yi hem Ortadoğu hem de Akdeniz'deki çıkarları bağlamında değerlendirmektedir. Suriye ile olan ekonomik ve askeri anlaşmalar son dönemlerde uzatılmıştır ve bağımlılık ilişkileri sürdürülmüştür. Suriye geçmişten günümüze Rusların bölgedeki en önemli silah alıcısı durumundadır. Rusların Tartus'taki üssü sadece lojistik bakım üssü olması anlamında semboliktir fakat Akdeniz'e açılan liman olması bağlamında göz ardı edilemez. Suriye'nin kaybı Ruslar için elbette onur kırıcı olacak ve Ortadoğu'daki itibarını zedeleyecektir. Bu bağlamda Suriye Ruslar açısından her zaman çıkar sahası olma özelliğini uzun süre koruyacaktır.

³⁵ a.g.e. s.10

KAYNAKÇA

Armaoğlu, Fahir, "20.Yüzyıl Siyasi Tarihi", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987 Ankara

Atlioğlu, Yasin, "Suriye Dış Politikasında Güç ve Güvenlik İlişkisi"

BBC, "Suriye'deki tesis 'muhtemelen nükleer reaktördü' ", 24 May 2011, Erişim Tarihi 2 Eylül 2015, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/05/110524_syria_nuclear.shtml

Ertekin, Bülend Aydın, "Neo-Rusya'nın Akdeniz Rüyası:Neo Rusya'nın Suriye Arap Baharı'ndaki Rolü", Bilge Strateji, Cilt 4, Sayı 7, Güz 2012

Kaba, Ali, "Suriye Krizi Bağlamında Rusya'nın Suriye'ye Bakışı"

Kalaycıoğlu, Sema, " Rusya'dan Suriye'ye Koşulsuz Desteğin Anatomisi", 09.09.2015, Erişim Tarihi 10 Eylül 2015, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/19572/rusyadan_suriyeye_kosulsuz_destegin_anatomisi

Kara, Ersegül Ünüvar, "BOP ve Rusya Federasyonu", BOP;Yeni Oluşumlar ve Değişen Dengeler, Tasam Yayınları, 2006

Karabulut, Bilal, 'Karadeniz'den Ortadoğu'ya Uzanan Bir Dış Politika : Geçmişten Günümüze Suriye-Rusya İlişkileri', Karadeniz Araştırmaları, Sayı :15, Güz 2007

Mikail, Elnur Hasan, "Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası", IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007

Rusya'nın Sesi, "Rusya ve Türkiye Annan'ın İstifasını Yorumladı", 3 Ağustos 2012, Erişim Tarihi 2 Eylül 2015, http://tr.sputniknews.com/turkish.ruvr.ru/2012_08_03/Vladimir-Putin-ve-Turkiye-Annanin-istifasini-yorumladi/

Varol, Muharrem, "Tarihsel Perspektifte Ortadoğu'da ABD Politikaları", BOP; Yeni Oluşan ve Değişen Dengeler, Tasam Yayınları, 2006

Yazıcı, Amine "Rusya'nın Suriye Politikası", Suriye Krizi'nde Bölgesel ve Küresel Aktörler, SDE Analiz, Haziran 2012

Zaman, " Tartus Üssü Ve Önemi", 21 Haziran 2012, Erişim Tarihi 10 Eylül 2015, http://www.zaman.com.tr/yazarlar/fikret-ertan/tartus-ussu-ve-onemi_1306864.html